

Bildande av Falkbergens naturreservat i Valdemarsviks kommun och fastställande av skötselplan för naturreservatet

Länsstyrelsen Östergötlands beslut

Länsstyrelsen förklarar det område som framgår av den heldragna svarta linjen på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat. Området omfattar del av fastigheterna Fällingeberg 1:2 och 1:4, del av Näs 1:15 och del av sjön Yxningen i Valdemarsviks kommun. Syfte, föreskrifter och skötselplan för reservatet redovisas nedan. Beslutet fattas med stöd av 7 kap. § 4 Miljöbalken.

Naturreservatets namn ska vara Falkbergen.

Beslutet riktar sig till allmänheten samt var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

Syftet med reservatet

Syftet med reservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets barrblandskogar med aspinslag, och andra ingående naturmiljöer som hållmarksskog, granskog, bergbranter och strandmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald, ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att skogsmarken med dess flora och fauna i huvudsak utvecklas fritt. Friställning av enstaka tallar, aspar och andra ljusgynnade lövträd, skapande av enstaka grupper av död tallved samt avdödande av enstaka träd för att gynna murgröna kan bli aktuellt. I vattenmiljön med dess botten och undervattensvegetation eftersträvas en låg grad av mänsklig påverkan. Med dessa åtgärder säkras så långt som möjligt områdets naturtyper och livsmiljöer.

Föreskrifter

Förutom de föreskrifter som anges nedan gäller också annan lagstiftning i reservatet.

A. Inom reservatet gäller följande inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. bedriva täkt, gräva, schakta, spränga, borra, utfylla, plöja eller utföra annan mekanisk markbearbetning i mark eller vatten;

2. framföra motordrivet fordon. Undantag gäller för fyrhjuling eller motsvarande mindre fordon vid uttransport av fällt vilt;
3. uppföra mast, vindkraftverk, byggnad eller annan anläggning;
4. uppföra ledning i luft, mark eller vatten;
5. anordna upplag;
6. tillföra växtnäringsämnen eller jordförbättringsmedel, använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel, tillföra kalk eller andra mineralämnen;
7. avverka, gallra, röja, så, plantera, markbereda eller utföra annan skogsbruksåtgärd eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
8. ta bort eller upparbeta dött träd eller delar av träd eller vindfälle;
9. gräva upp växter;
10. måla på träd, sten eller annan fast ytbildning.

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd

11. plantera in eller sätta ut växt- eller djurarter.

Förbuden i A-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 5 § miljöbalken.

B. För att tillgodose syftet med reservatet förpliktar Länsstyrelsen ägare och innehavare av särskild rätt att tåla att följande åtgärder genomförs inom reservatet utan att någon ytterligare ersättning utbetalas:

1. gränsmarkering av reservatet;
2. skapande av enstaka grupper av död tallved;
3. friställning av en del av de gamla tallarna, asparna och andra ljusgynnade lövträd;
4. avdödande av enstaka träd för att gynna murgröna;
5. biotopvårdande åtgärder i områdets strandmiljöer som syftar till att återställa eller kompensera tidigare mänsklig påverkan;
6. om stora angrepp av skadeinsekter till följd av stormfällningar eller torka riskerar att missgynna angränsande granskog eller reservatets naturvärden kopplade till granskog, kan angripna granar eller färskas granlågor barkas och skiljas från rot om det bedöms motiverat;
7. information om området vid gräns;
8. undersökningar såsom inventering eller ringmärkning, samt annan dokumentation av växt- och djurlivet och andra naturförhållanden genomförs som ett led i uppföljningen av syfte och mål med reservatet.

Bestämmelserna i B-föreskrifterna har beslutats med stöd av 7 kap. 6 § miljöbalken.

C. Länsstyrelsen bestämmer att utöver vad som annars gäller ska följande föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom reservatet gälla. Inom reservatet är det inte tillåtet att:

1. ta ved, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar;
2. förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, spränga, gräva, ritsa, hacka eller måla;
3. störa djurlivet genom att till exempel klättra i boträd eller bergbranter;
4. samla ryggradslösa djur annat än genom håvning eller plockning och därvid ta enstaka individer för artbestämning;

Dessutom är det förbjudet att utan Länsstyrelsens tillstånd:

5. anordna tävlingar eller bedriva lägerverksamhet;
6. utgöra sådan vetenskaplig undersökning eller enstaka studie som kan leda till skada eller annan negativ påverkan på växt- eller djurlivet.

Förbuden i C-föreskrifterna har bestämts med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken.

Ovanstående föreskrifter under A och C utgör inte hinder för förvaltaren, eller den som Länsstyrelsen utser, att utföra de åtgärder som krävs för reservatets vård, skötsel eller uppföljning och som framgår av föreskrifter B1-8.

Föreskrifterna ska inte utgöra hinder att underhålla det rörlagda diket som avvattnar åkrar vid Hudalskärret söderut enligt de regler och den lagstiftning som gäller för avvattning av åkermarken, efter kontakt med förvaltaren.

Skötselplan

Med stöd av 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken fastställer Länsstyrelsen de mål och riktlinjer som framgår av den till beslutet hörande skötselplanen, bilaga 2.

Förvaltare för naturreservatet ska vara Länsstyrelsen Östergötland.

Skäl för beslutet

Områdets prioriterade bevarandevärden utgörs av äldre barrblandskogar, granskogar, hällmarksskogar och asprika branter som till stora delar är gamla och lite påverkad av modernt skogsbruk. I området finns grova och gamla träd i flera skogstyper och här lever flera av skogsbruk missgynnade arter i flera artgrupper. Sjön Yxningen har på grund av höga limniska värden utpekats som riksintresse för naturvården.

Lämplig användning av markområde

Enligt 1 kap. 1 § miljöbalken ska värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas och den biologiska mångfalden bevaras.

Länsstyrelsen har, i enlighet med 3 kap. miljöbalken, prövat och funnit att bildandet av Falkbergens naturreservat är förenligt med en, från allmän synpunkt, lämplig användning av markområdet och att beslutet inte strider mot gällande kommunal översiktsplan.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att bildandet av Falkbergens naturreservat inte går längre i inskränkning av enskilds rätt att använda mark och vatten, än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning av påverkan av beslutet på allemansrätten

Länsstyrelsen ska enligt Förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, i den omfattning det behövs, göra en konsekvensutredning av hur allemansrätten påverkas genom beslutet om naturreservat. Länsstyrelsen gör bedömningen att naturreservatsbildningen inte medför negativa konsekvenser för vistelse och färd i naturreservatet. Ordningsföreskrifterna ska samtidigt leda till att reservatets syfte uppnås.

Agenda 2030, miljö kvalitetsmål och ekosystemtjänster

Bildandet av naturreservatet Falkbergen är en del av uppfyllandet av Agenda 2030 (mål 13 – Bekämpa klimatförändringarna; mål 15 – Ekosystem och biologisk mångfald). Det är också en del av uppfyllandet av miljö kvalitetsmålen "Levande skogar", "Ett rikt växt och djurliv" samt "Levande sjöar och vattendrag" om vilka Sveriges riksdag och regering beslutat.

Länsstyrelsen bedömer att Falkbergens naturreservat bidrar med flera olika ekosystemtjänster tack vare bevarande av biologisk mångfald och varierande miljöer med ett antal strukturer, som är basen för många ekosystemtjänster. Exempel på ekosystemtjänster är pollinering, fröspredning, nedbrytning av organiskt material (näringscykel), en fungerande artsammansättning samt mindre sårbarhet vid klimatförändringar. Dessutom bidrar reservatet till ekosystemtjänsterna rekreation och livsmedelsproduktion från vilda bär och matsvamp.

Ärendets handläggning

Dokumentation

De höga naturvärdena inom Falkbergens naturreservat dokumenterades i samband med inventeringar av Skogsstyrelsen 1992. Inom fastigheten Fallingeberg 1:2 har två biotopskydd inrättats 1995 samt även ett naturvårdsavtal.

Reservatsbildning

Frågan om naturreservat blev aktuell efter att fastigheten Fallingeberg 1:2 bytt ägare. Naturvårdsavtalet inom fastigheten innehöll ingen skrivning om att avtalet skulle gälla för kommande ägare. Det kan vara så att denna del av skogen därför står utan skydd om frågan skulle prövas. Det framkom nu även att Näs 1:15 var intresserade av att delar av skogen inom den fastigheten får ingå i naturreservatet. Biotopskydden avses att ingå i naturreservatet utan ytterligare ersättning.

En värdering av överenskommet område genomfördes av Söllscher Lantmäterikonsult AB i samråd med markägarna och på uppdrag av Länsstyrelsen. Därefter förhandlade Länsstyrelsen med markägarna och kom överens om ekonomisk ersättning för intrånget i markanvändningen som blir konsekvens av naturreservatsbildningen. Beslut om utbetalning av ekonomisk ersättning har tagits av Naturvårdsverket 2018-03-22 (Näs 1:15) och 2018-09-11 (Fallingeberg 1:2 och 1:4).

Gränsen i vattnet har enligt överenskommelse med Naturvårdsverket dragits på lämpligt avstånd nära stranden. På längre sikt kan eventuellt en diskussion tas upp om skydd av del av sjön Yxningen i anslutning till reservatet. Den frågan har inte utretts fullt ut under den korta tid som frågorna om skogsskyddet lösts. För att inrymma hela de berörda fastigheterna har gränsen lagts 10 meter ut från fastighetskartans strandlinje. Reservatet stakas ut och mäts in av Skogsstyrelsen 2019.

Remissyttranden

Länsstyrelsen har remitterat förslag till beslut till markägare, övriga sakägare (vattenrättsägare), Havs- och vattenmyndigheten (HaV), Riksantikvarieämbetet, Sveriges geologiska undersökning (SGU), Valdemarsviks kommun, Skogsstyrelsen Östergötlands distrikt samt Yxningens fiskevårdsområdesförening och Naturskyddsföreningen i Östergötland. Svar har inkommit från SGU, HaV, Skogsstyrelsen samt från Naturskyddsföreningen i Östergötland och genom föreningen även Ulf Hjulström och Östergötlands ornitologiska förening (ÖGOF). Dessutom har muntliga synpunkter från markägarna mottagits i det löpande arbetet.

SGU meddelar endast att myndigheten avstår från att yttra sig. HaV meddelar att man tillstyrker förslaget men den sjöareal som ingår ska inte räknas med som en del av etappmålet om skydd av limniska miljöer. Bakgrunden är att det endast medtagits en remsa av vatten av i huvudsak gränstekniska skäl, gränsen är inte dragen direkt i strandlinjen om denna skulle ändras vid ändrat vattenstånd. Skogsstyrelsen har inget att erinra och tillstyrker förslaget.

Naturskyddsföreningen i Östergötland skriver att det även är önskvärt att skogen på krönet ovanför branten lämnas orörd. Föreningen anser det värdefullt om det finns möjlighet att inkludera ytterligare en cirka 50 meter bred remsa av skogen längs krönet. Vidare skriver föreningen att området är en värdefull häckningsmiljö för fåglar och att tillträdesförbud under häckningstid vore lämpligt. En rast- och eldningsplats bör tas bort. Även Ulf Hjulström och ÖGOF har synpunkter på friluftslivet och risken för störning under fåglarnas häckningssäsong.

Länsstyrelsens avvägning med avseende på remissyttranden

Angående önskemål från Naturskyddsföreningen i Östergötland om att utöka reservatets omfattning uppe på krönet av bergen så har avgränsningen gjorts i samförstånd mellan länsstyrelsen och markägaren. Man har då enats om att aktuell avgränsning är en bra kompromiss. Skogliga åtgärder genomförs i mycket glesa intervall vilket minskar risken för störning i samband med detta. Eftersom huvuddelen av skogen som nu ej tagits med i

reservatet utgörs av tallskog i gallringsålder är det lämpligt att denna får brukas, även som ett sätt att hushålla med de medel som finns för avsättning av reservat. Det finns äldre fröträd som kommer att lämnas kvar och komplettera naturvärdena i reservatet.

Rast- och eldningsplatsen behandlas inte vidare i reservatsbestämmelserna. Det är idag endast en privat grillplats utan fasta anordningar. Ingen vägledning för allmänheten planeras utöver en parkeringsmöjlighet som kommer vara gemensam med Fallingebergs naturreservat. Om det på längre sikt uppstår problem med störning eller att andra spontana eldplatser uppkommer kan bestämmelserna justeras efter behov.

Övrigt

Strandskydd

Delar av reservatet är beläget inom område där strandskyddsbestämmelser gäller enligt 7 kap. miljöbalken.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet, se bilaga 3. Sakägare anses ha fått del av beslutet den dag kungörelse om beslutet var införd i ortstidning.

Beslutet gäller från den dag det vunnit laga kraft utom föreskrifter meddelade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken, avdelning C, vilka gäller omedelbart.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av t f länsråd Sten Olsson med naturvårdshandläggare Jens Johannesson som föredragande. I den slutliga handläggningen har också naturvårdsdirektör Mikael Norén, samhällsplanerare Sara Lilljebjörn, länsjurist Marielle Pettersson och antikvarie Malin Svarvar medverkat.

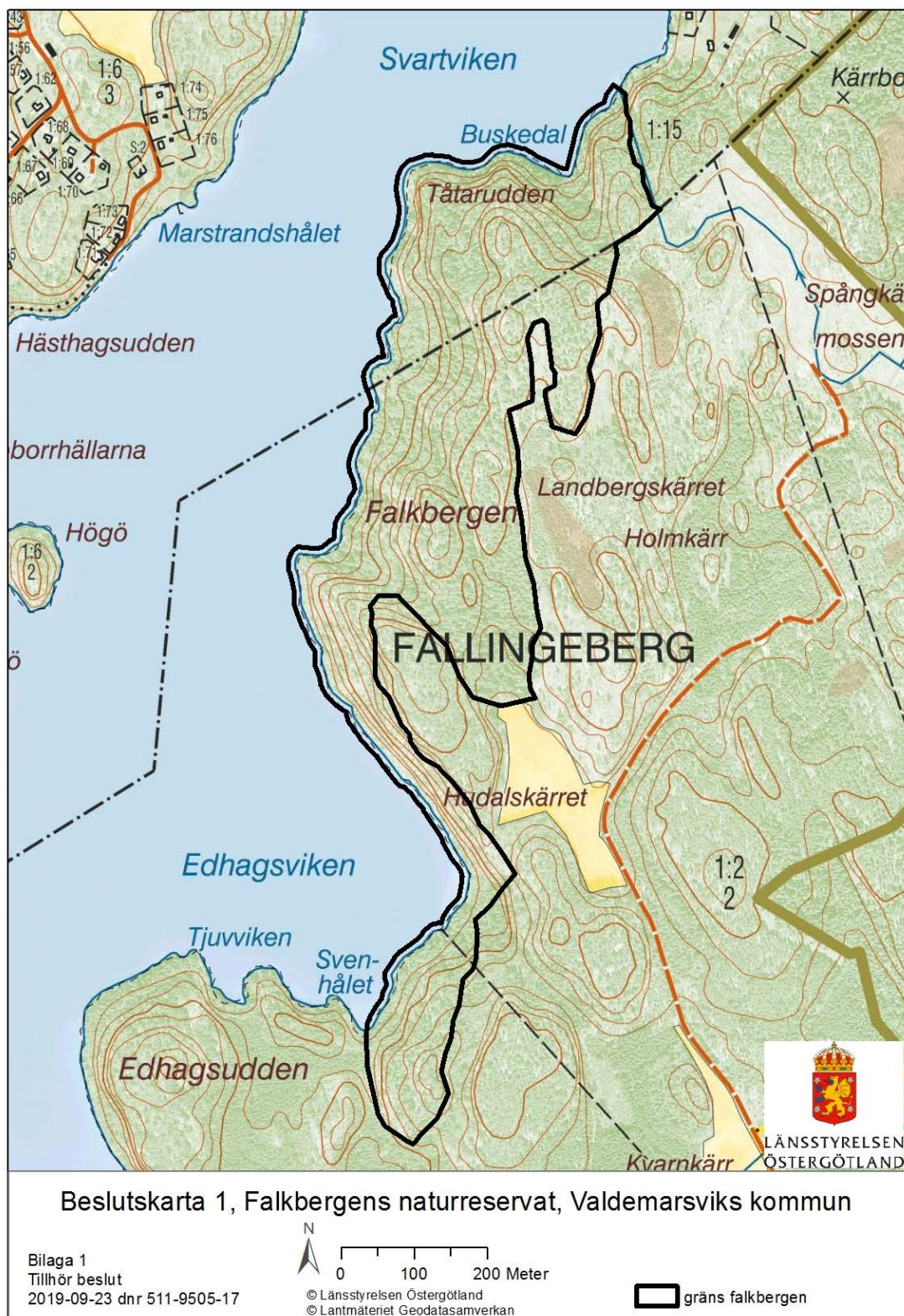
Detta beslut har bekräftats digitalt och saknar därför namnunderskrifter.

Så här hanterar vi dina personuppgifter

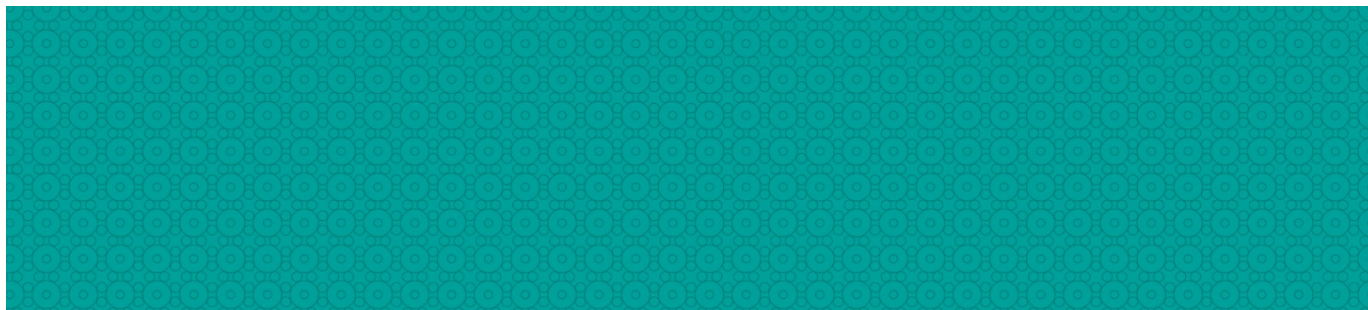
Information om hur vi hanterar dessa hittar du på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.

Bilagor

1. Beslutslista 1
2. Skötselplan
3. Hur man överklagar
4. Sändlista

Skötselplan för Falkbergens naturreservat

FASTSTÄLLD 2019-09-23

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Meddelande	Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2018. Planförfattare har varit Joakim Rejdemark och Jens Johannesson.
Referens	Länsstyrelsen Östergötland, Naturvårdsenheten, Skötselplan för naturreservatet Falkbergen 2019.
Kontaktperson	Jens Johannesson, Länsstyrelsen Östergötland, 010-223 53 96, jens.johannesson@lansstyrelsen.se
Webbplats	www.lansstyrelsen.se/ostergotland
Fotografier	Jens Johannesson. Omslaget visar tallskogen på branterna vid Falkbergen.
Kartmaterial	© Lantmäteriet © Länsstyrelsen Östergötland 2019

Innehållsförteckning

A. ALLMÄN BESKRIVNING

Administrativa data om naturreservatet.....	4
Syfte, föreskrifter och skäl för beslut	5
Beskrivning av reservatet.....	5
Översiktlig beskrivning.....	5
Historisk och nuvarande markanvändning.....	6
Områdets bevarandevärden	7
Natura 2000	10
Källuppgifter	11

B. PLANDEL 12

Syfte med naturreservatet.....	12
Disposition och skötsel av mark	12
Skötselområden	12
Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder	18
Jakt	18
Utmärkning av reservatets gräns	18
Tillsyn.....	19
Dokumentation och uppföljning	19
Inventeringar	19
Uppföljning	19
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	19
Finansiering av naturvårdsförvaltningen	19
Kartor.....	20

A. ALLMÄN BESKRIVNING

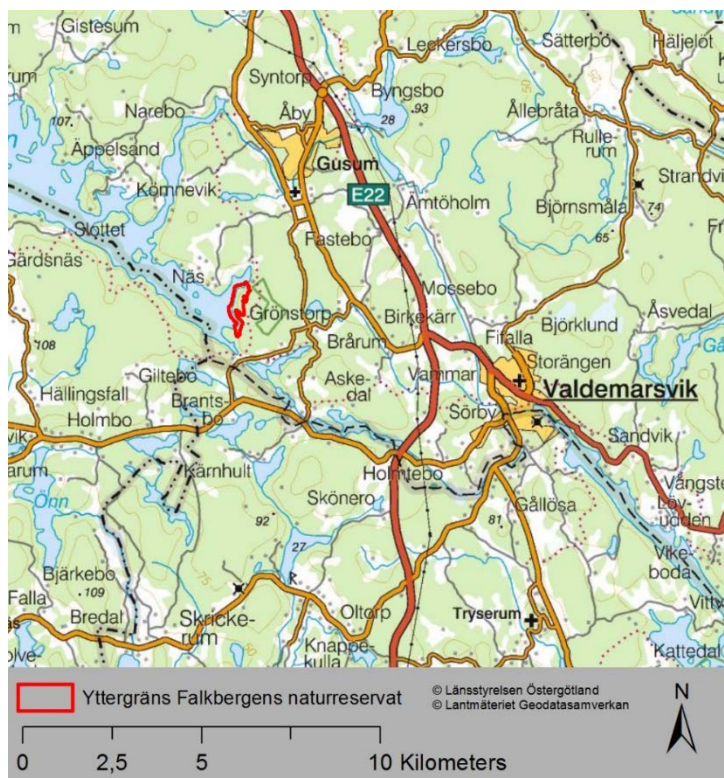
Administrativa data om naturreservatet

Reservatets namn	Falkbergens naturreservat
NVR-id	2051118
Beslutsdatum	2019-09-23
Län	Östergötland
Kommun	Valdemarsvik
Areal	Total areal: 25,9 ha <i>Land:</i> 24,4 ha <i>Vatten:</i> 1,5 ha <i>Produktiv skog:</i> 20,6 ha
Naturtyper enligt Natura 2000 med naturtypskod	Taiga (9010): 16,1 ha Näringsrik granskog (9050): 6,4 ha Ädellövskogsbranter (9180): 0,2 ha Silikatbranter (8220): 1,4 ha
Prioriterade bevarandevärden	
Naturtyper:	Hällmarkstallskog, granskog, barrblandskog
Arter/grupper:	Mossor, lavar
Strukturer:	Gamla träd, död ved, lodytor
Övrigt	Markägarna har erhållit ersättning för ekonomiska värden knutna till skogsmarken.
Fastighet	Fallingeberg 1:2, 1:4 och Näs 1:15 (privatägda)
Förvaltare	Länsstyrelsen Östergötland
Lägesbeskrivning	4,5 kilometer syd-sydväst om Gusum.
Vägbeskrivning	Från Gusum, följ Hammarvägen (820) söderut. Efter cirka en kilometer sväng höger. Kör till T-korsning och ta av till vänster. Efter cirka 3,5 kilometer sväng höger i korsningen. Fortsätt cirka 2,5 kilometer till Fallingebergsjön där det finns möjlighet att parkera och följa Östgötaleden norrut mot såväl Fallingebergs som Falkbergens naturreservat. En parkering planeras mittför Fallingebergs gård gemensam med Fallingebergs naturreservat.

Syfte, föreskrifter och skäl för beslut

Se reservatsbeslutet. Syftet finns även i skötselplanens Plandel.

Beskrivning av reservatet

Karta 1. Falkbergs naturreservat är beläget vid Yxningens sydöstra strand, syd-sydväst om Gusum i Valdemarsviks kommun. Cirka 500 meter öster om naturreservatet ligger Fällingebergs naturreservat.

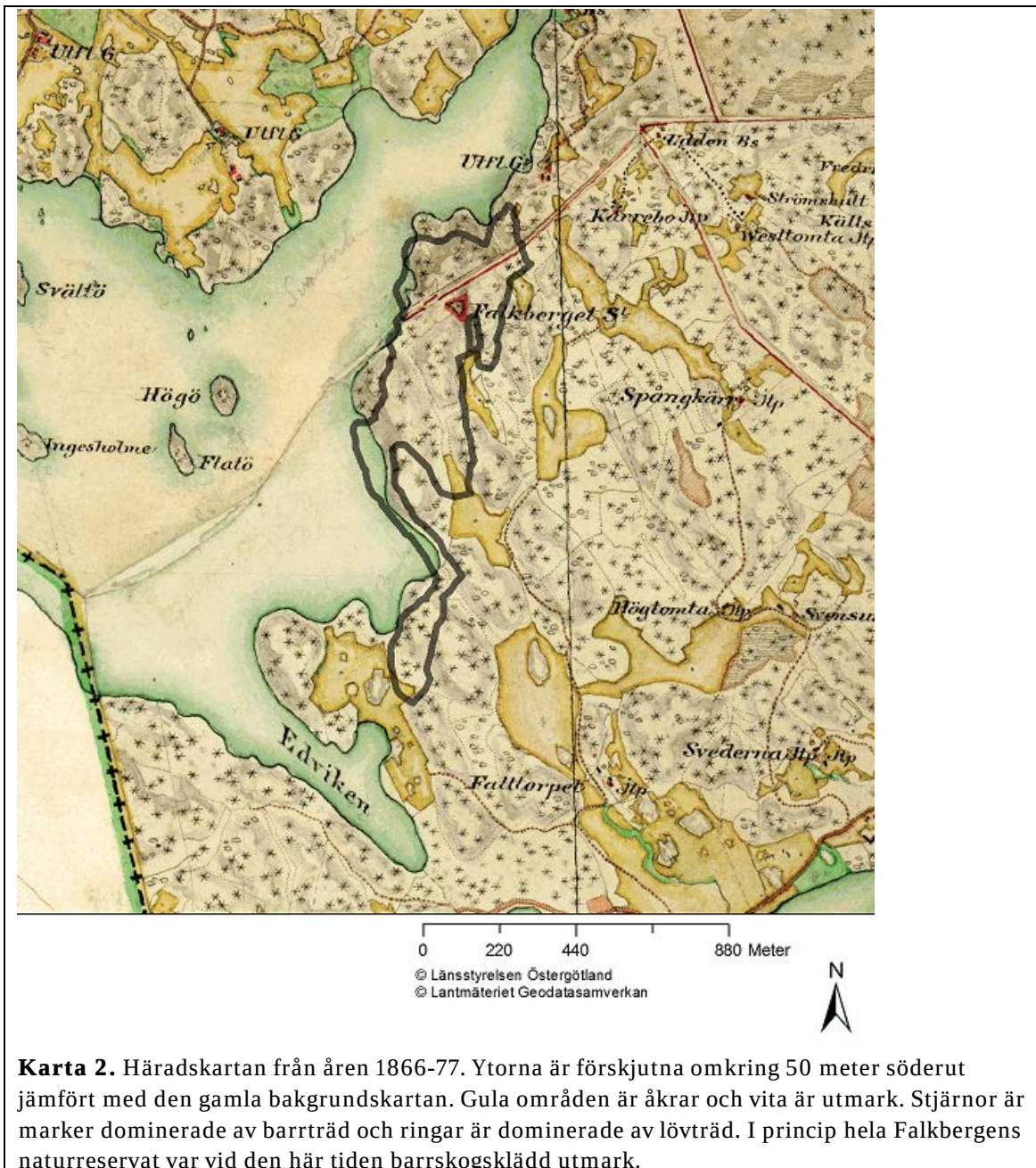
Översiktlig beskrivning

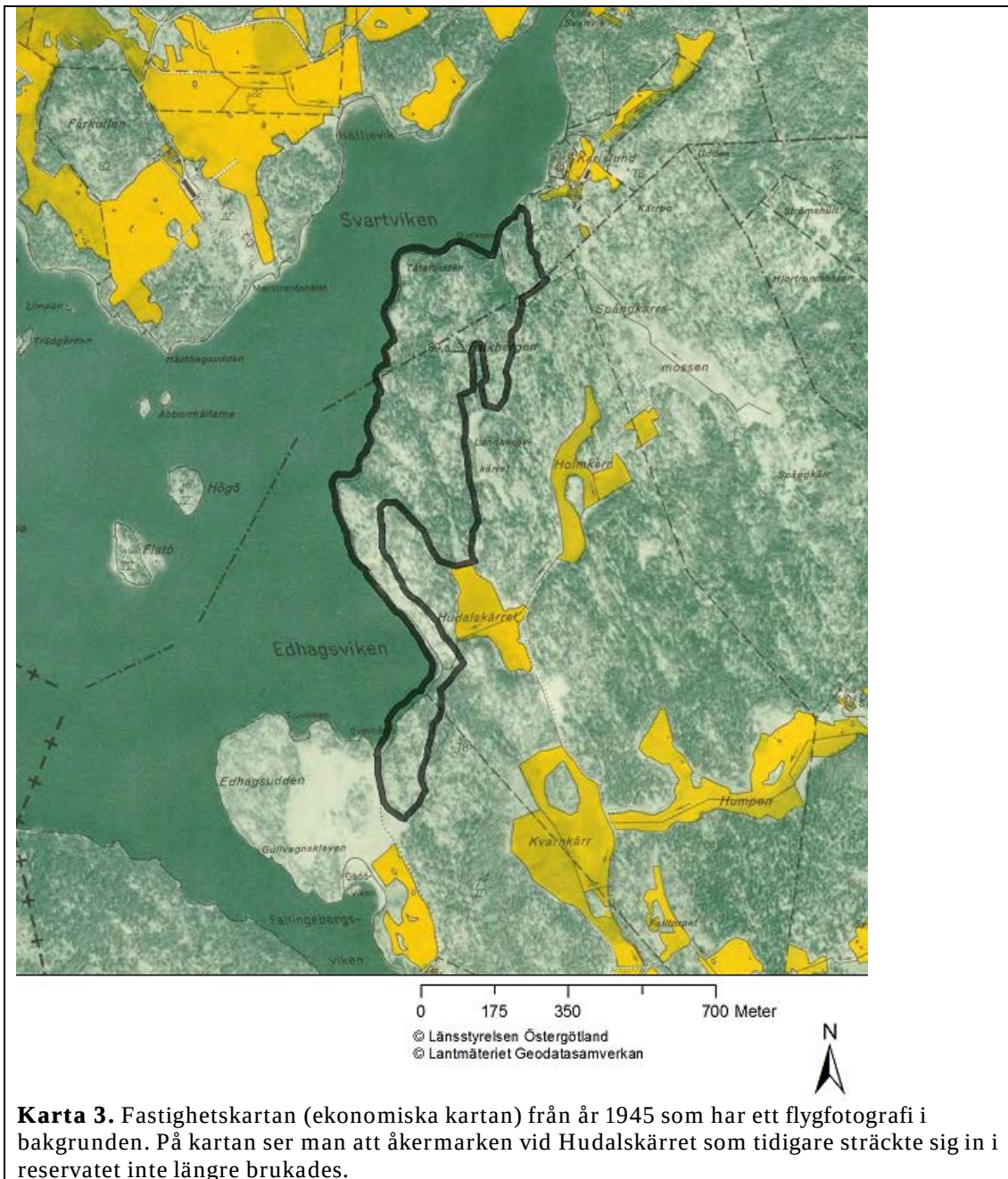
Falkbergen ligger utmed Yxningens sydöstra strand och är ett skogsområde med hög andel gammal skog och omväxlande förhållanden. Väst- och nordvända branter mot sjön dominerar men det finns också tvära och djupa klyftor med produktiv skog. Basiska inslag i markerna utmed sjön gör att området har lite rikare flora. Området ingår i en värdestrakt för tallskog och sjön Yxningens omgivning har i allmänhet hög andel skyddsvärd skog.

Naturreservatet består av flera nyckelbiotoper vilka utgörs av tallskog på hållmark och granskog med inslag av gammal asp i de djupa klyftorna. I branter och i stenigare partier förekommer lövträd som ek och björk. Överlag är skogen gammal och lite påverkad av modernt skogsbruk. Här finns flera rödlistade arter och andra arter som signalerar lång skoglig kontinuitet. I väster ansluter den stora sjön Yxningen (endast strandzon i reservatet). Området är cirka 25 hektar.

Historisk och nuvarande markanvändning

I storkifteskartan 1801 finns skogen på Näs-delen, den nordligaste delen av naturreservatet, med som "Haagmark" och det fanns små ytor med slåttervall. "Vid Skärkarls torpet" kallas denna del av Näs vid den tiden. På Häradskartan från åren 1868-77, se karta 2, kan man se att hela reservatet är barrskogsklädd utmark och att de små ytorna av slåttvall inte längre brukades. I reservatets östra del gick åkermarken vid Hudalskärret längre norrut, in i reservatsområdet.

Områdets bevarandevärden

Biologiska bevarandevärden

Falkbergens naturreservat består av ett skogsområde som är ovanligt lite påverkat av modernt skogsbruk. Området är representativt för trakten med sina tallskogsklädda hållmarker men mer ovanligt är att det finns gammal granskog av lågörttyp i sänkorna, det vanliga är att områden likt dessa är avvercade. Skogen i området är flerskiktad och olikåldrig med stort inslag av gammal tall, gran och asp. I delar finns också enstaka krattekar och andra ädellövträd.

Tillgång till död ved i olika nedbrytningsstadier, under olika fuktighetsförhållanden och ljusexponering förekommer bitvis rikligt i området och är viktigt för vedlevande insekter, mossor, lavar och svampar. Flera av de rödlistade arter som är funna i området är knutna till död ved. I den kraftiga sydvästvända bergbranten som stupar ner i Yxningen finns förutsättningar för krävande fåglar.

På grund av områdets relativa orördhet, topografi och sammansättning av hållmarkstallskog på höjderna och granskog i de djupa sänkorna ges en variation som ökar artrikedomen och gör att Falkbergen är viktigt att skydda och bevara.

Bild 1. Sänkan vid Buskedal i norra delen av området. Här finns en högvuxen granskog med inslag av gamla aspar.

Sjön Yxningen inklusive öar och stränder är av riksintresse för naturvården. Endast strandzonen berör naturreservatet men då den sätter sin prägel även på landmiljön beskrivs dess värden kortfattat. Yxningen ligger inom både Åtvidabergs och Valdemarsviks kommuner. Sjön är belägen i ett bäcken betingat av flera sprickdalar och upptar en yta av 32 km². Det största uppmätta djupet i sjön är 84 meter, vilket innebär att botten ligger cirka 45 meter under havsytans nivå. Stränderna är branta och reser sig på många ställen lodrätt ur vattnet. Nivåskillnaderna kan vara upp till 70 meter. Till följd av detta finns ett flertal goda utsiktspunkter runt sjön. I Yxningen finns en intressant insjöskärgård med drygt 90 öar och skär.

Yxningen är ett bra exempel på en näringsfattig sjö. Den har ett mycket klart och kallt vatten. Temperaturen i bottenkiktet (på cirka 60 meters djup) håller sig kring + 4 grader C oberoende av årstid och lufttemperatur. Siktdjupet har uppmätts till cirka sju meter. För vidare bakgrundsbeskrivning av sjön Yxningen finns "Fiskevårdsplan Yxningen 2014" (Tibblin 2014).

Tabell 1. Naturvårdsintressanta arter i Falkbergens naturreservat

Svenskt namn	Vetenskapligt namn	Status	Substrat
Insekter			
Bronshjon	<i>Callidium coriaceum</i>	S	
Reliktbock	<i>Nothorhina muricata</i>	NT, S	Tall
Lavar			
Brun nållav	<i>Chaenotheca phaeocephala</i>	S	
Dvärgbägarlav	<i>Cladonia parasitica</i>	NT, S	Tallved
Kornig nållav	<i>Chaenotheca chlorella</i>	S	
Rosa skårelav	<i>Schismatomma pericleum</i>	NT, S	Ek
Smalskaftslav	<i>Chaenotheca gracilentia</i>	VU, S	Aspved
Vedskivlav	<i>Herteliidea botryosa</i>	NT, S	Tallved
Vitmosslav	<i>Icmadophila ericetorum</i>	S	
Svampar			
Blomkålssvamp	<i>Sparassis crispa</i>	S	
Brandticka	<i>Pycnoporellus fulgens</i>	NT, S	Granved
Kandelabersvamp	<i>Clavicornia pyxidata</i>	NT, S	Aspved
Korktaggsvampar	<i>Hydnellum sp.</i>	S	
Skorpticka	<i>Dichomitus squalens</i>	EN	Tallved
Tallticka	<i>Pbellinus pini</i>	NT, S	Tall
Ullticka	<i>Pbellinus ferrugineofuscus</i>	NT, S	Granved
Mossor			
Blåmossa	<i>Leucobryum glaucum</i>	S	
Blåsfliksmossa	<i>Lejeunea cavifolia</i>	S	
Filthättemossa	<i>Orthotrichum urnigerum</i>	NT	Klippa
Fällmossa	<i>Antitrichia curtipendula</i>	S	
Grön sköldmossa	<i>Buxbaumia viridis</i>	NT, S	
Guldlockmossa	<i>Homalothecium sericeum</i>	S	
Kantvitmossa	<i>Sphagnum quinquefarium</i>	S	
Klippfrullania	<i>Frullania tamarisci</i>	S	
Krushättemossa	<i>Ulota crispa</i>	S	
Kruskalkmossa	<i>Tortella tortuosa</i>	S	
Platt fjädermossa	<i>Neckera complanata</i>	S	
Stenporella	<i>Porella cordaeana</i>	S	
Stor revmossa	<i>Bazzania trilobata</i>	S	
Stubbspretmossa	<i>Herzogiella seligeri</i>	S	
Trädporella	<i>Porella platyphylla</i>	S	
Vedtrappmossa	<i>Anastrophyllum hellerianum</i>	NT, S	Granved
Kärlväxter			
Blåsippa	<i>Hepatica nobilis</i>	S	
Knärot	<i>Goodyera repens</i>	NT, S	
Murgröna	<i>Hedera helix</i>	S	
Svart trolldruva	<i>Actaea soicata</i>	S	
Sårläka	<i>Sanicula europaea</i>	S	
Vippärt	<i>Lathyrus niger</i>	S	
Vårärt	<i>Lathyrus vernus</i>	S	

Tabell 2. Förklaringar till förkortningar i tabell 1

ArtDatabanken, rödlistade arter sedan 2015	CR	Akut hotad
	EN	Starkt hotad
	VU	Sårbar
	NT	Nära hotad
Art i Art- och habitatdirektivet	N2	Listad i bilaga 2 i direktivet
Skogsstyrelsens metodik för nyckelbiotops-inventering	S	Signalart

Geologiska bevarandevärden

Det förekommer inga särskilda geologiska bevarandevärden i området. Berggrunden på land utgörs till största delen av basiska, vulkaniska bergarter medan den vid sjön består av graniter. Av jordarter finns på ett par dalbottenar glacial lera medan övriga delen utgörs av urberg som går i dagen på flera ställen men annars är täckt av morän.

Kulturhistoriska lämningar

Det finns inga dokumenterade fornlämningar i området men området är inte fullständigt kartlagt. Fornlämningar skyddas av Kulturmiljölagen (KML).

Intressen för friluftslivet

Området är svårtillgängligt med branta förkastningar och djupa klyftor som gör ett besök till en utmaning. För besökare som vill ströva i skog och mark rekommenderas Fallingebergs naturreservat där östgötaleden bidrar till en god tillgänglighet. För Falkbergen planeras på grund av terrängen inga åtgärder för att underlätta för besökare

Natura 2000

Naturtyper

Falkbergens naturreservat är inte ett Natura 2000 område men motsvarande naturtypsindelning redovisas, främst som möjlighet att rapportera svenskt bevarandearbete till EU.

Tabell 3. Ingående naturtyper enligt Natura 2000-indelning. Utbredningen av naturtyperna redovisas på karta 5.

Utpekade naturtyper	Reell areal naturtyp (ha)	Målareal (ha)
9010 Taiga	16,1	16,1
9050 Näringsrika granskogar	6,4	6,4
9180 Ädellövskog i branter	0,2	0,2
8220 Silikatbranter	1,4	1,4

Bevarandemål för naturtyperna

Bevarandemålet är att naturtyperna ska ha ett gott bevarandetillstånd. Utförlig beskrivning av bevarandemålen finns under skötselområdena i skötselplanens plandel.

Beskrivning av naturtyper

Naturtyperna finns beskrivna under skötselområdena i plandelen.

Hotbild mot bevarandetillståndet

Naturtyperna påverkas negativt av skogsbruk, vägdragningar, dikningar och exploatering i de flesta former. Dessa negativa åtgärder är inte längre ett problem inom Falkbergen, i och med att området skyddas som naturreservat, men är ett pågående hot i landskapet i stort.

Graninvandring på grund av utebliven brand, skogsbete och plockhuggning kan på lång sikt bli ett hot mot värdena i de delar som består av Taiga. I naturreservatet är endast värdekärnorna skyddade vilket innebär att avverkning av skog som gränsar till reservatet kan få kanteffekter på skogen i reservatet i form av till exempel stormfällningar.

Källuppgifter

Artportalen, ArtDatabanken.

Berggrundsdaten 2016, Sveriges Geologiska Undersökning.

FMIS, fornminnesregistret. Riksantikvarieämbetet.

Hagström, M., 2017. Värdekärneinventering. Datafil. Länsstyrelsen Östergötland.

Jordartsdatabasen 2016, Sveriges Geologiska Undersökning.

Nyckelbiotopsinventeringen, Skogsstyrelsen

Tibblin, Petter. Fiskevårdsplan för Yxningen, Länsstyrelsens rapport 2014:24.

B. PLANDEL

Syfte med naturreservatet

Syftet med reservatet är att bevara biologisk mångfald och värdefulla naturmiljöer. Områdets barrblandskogar med aspinslag, och andra ingående naturmiljöer som hållmarksskog, granskog, bergbranter och strandmiljöer samt områdets orörda karaktär med dess ekosystem och biologiska mångfald, ska bevaras. Syftet är också att inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att skogsmarken med dess flora och fauna i huvudsak utvecklas fritt. Friställning av enstaka tallar, aspar och andra ljusgynnade lövträd, skapande av enstaka grupper av död tallved samt avdödande av enstaka träd för att gynna murgröna kan bli aktuellt. I vattenmiljön med dess botten och undervattensvegetation eftersträvas en låg grad av mänsklig påverkan. Med dessa åtgärder säkras så långt som möjligt områdets naturtyper och livsmiljöer.

Disposition och skötsel av mark

Naturreservatet ska i huvudsak lämnas orört men i liten omfattning skötas med försiktiga åtgärder med syftet att bevara områdets särpräglade natur med dess flora och fauna.

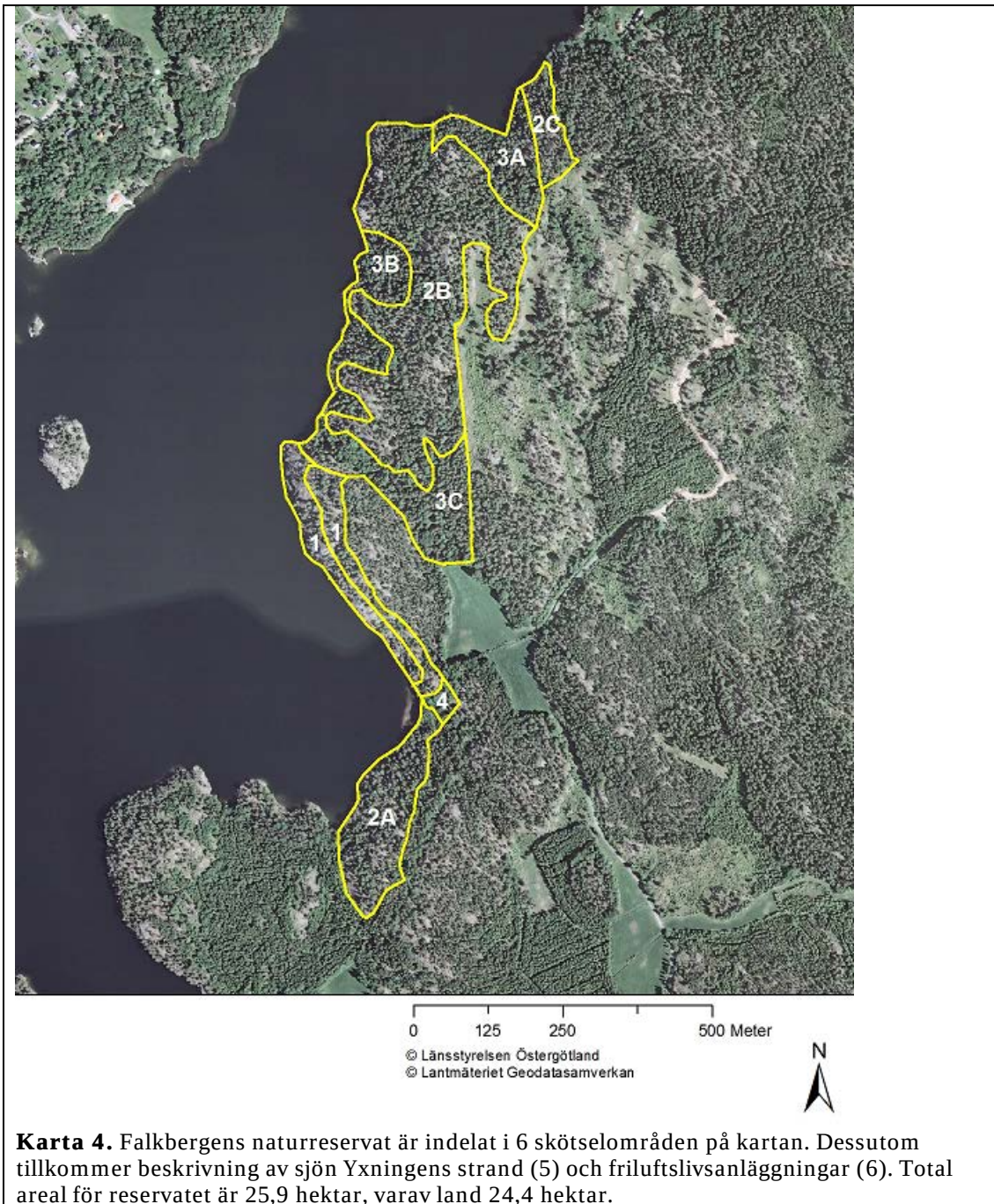
- Fornlämningar och/eller kulturhistoriska lämningar i reservatet ska skötas på ett sådant sätt att lämningen bevaras.
- Alla åtgärder är av sådan karaktär att de bör kunna göras manuellt, det vill säga skogsmaskiner behöver troligen inte användas. Ingen ved förs ut ur reservatet vid åtgärder utan lämnas som död ved.
- Om stora stormfällningar eller torka ger upphov till mer än 10 m³sk färsk död gran per hektar och två år, kan färska granlågor barkas och skiljas från rot, för att hindra stora angrepp av granbarkborre.
- Vid behov kan enstaka vidgreniga tallar och grupper av tallar friställas från yngre barrträd. En del av de yngre barrträden fälls medan andra bara skadas, för ett långsamt avdöende, och ger upphov till kådrika träd med brandljudsliknande spår.
- Död ved av tall kan även i övrigt skapas i mindre omfattning, gärna genom långsamt avdöende. Fällning av naturvärdesträd ska ej ske (tall >cirka 130 år gamla).
- Vid behov kan enstaka grova aspar friställas från yngre barrträd.
- Murgröna kan gynnas genom att ta bort beskuggande barrträd som saknar naturvärde.

Se vidare under respektive skötselområde.

Skötselområden

Reservatet är indelat i 6 skötselområden;

1. Bergbranten
2. Hållmarkstallskog
3. Näringsrik granskog
4. Brantädellövskog
5. Strand av sjön Yxningen
6. Anordningar för friluftslivet (endast parkering gemensam med Fällingebergs naturreservat samt information)

Skötselområde 1, Bergbranten

Areal: 2,8 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Taiga, naturtypskod 9010 – 1,4 hektar,
Silikatbranter, naturtypskod 8220 – 1,4 hektar

Målnaturtyp: 9010 – 1,4 hektar, 8220 – 1,4 hektar

Beskrivning

Området består av en kraftigt sydvästvänd bergbrant som stupar ner i Yxningen. Precis i ovankanten och på små avsatser finns riktigt gamla tallar och vridna torrträd. Träd över 250 år är inte ovanliga här. Längst i nordost finns ett mindre parti med ungskog. I området finns rödlistade arter som till exempel vedskivlav, talticka och reliktbock.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

I skötselområdet bevaras och utvecklas skogen med de naturvärden som hör till naturtypen. Det ska finnas solbelysta gamla och senvuxna tallar vilka utsätts för liten konkurrens från andra träd. Mängden död ved i form av torrakor och lågor är god. Arter som är knutna till de gamla träden och den döda veden ska kunna fortleva långsiktigt.

Åtgärder för att nå bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Enstaka gamla och vidgreniga tallar som utsätts för konkurrens från yngre träd kan frihuggas. Åtgärden utvärderas efter cirka 15-20 år för att bedöma om en engångsåtgärd varit tillräcklig eller om upprepning behövs.

Bild 2. Utsikt från Falkbergen över Edhagsviken med reservatsmarken till vänster i bild.

Skötselområde 2, Hällmarkstallskog

Areal: 14,7 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Taiga, naturtypskod 9010 – 14,7 hektar

Målnaturtyp: 9010 – 14,7 hektar

Beskrivning

Skötselområdet består till största delen av hällmarkstallskog i och ovanför Falkbergets sluttningar ned mot Yxningen. Det finns ett påtagligt inslag av senvuxna tallar som är 150 år eller mer och bland dessa finns spridda torrträd och lågor. I mer blockiga delar och i branter finns enstaka aspar, björkar och ekar. I den norra delen av 2A, vid Edhagsviken, finns ett lite bredare område med barrblandskog som är rik på död ved. Exempelvis finns här arter som vedskivlav, tallticka och dvärgbägarlav.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

I skötselområdet bevaras och utvecklas skogen med de naturvärden som hör till naturtypen. Skogen har en varierad åldersstruktur där det finns gamla träd och död ved i olika nedbrytningsstadier och dimensioner. Solexponerade tallar, både levande och döda är viktiga inslag. Omvälvande störningar i form av till exempel insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling.

Rödlistade arter beroende av gamla träd och död ved i olika former, samt typiska arter för naturtypen ska kunna fortleva långsiktigt i området.

Åtgärder för att nå bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Område 2A, 2B och 2C: Enstaka gamla, vidgreniga tallar kan frihuggas från inväxande och beskuggande barrträd som saknar naturvärde.
- Område 2A, 2B och 2C: Enstaka ljusgynnade lövträd, framförallt i bryn, branter och kanter, kan friställas från inväxande och beskuggande barrträd som saknar naturvärde.
- Område 2A, 2B och 2C: Enstaka tallar, eller grupper av tallar kan avdödas, fällas eller endast skadas för att påskynda förekomsten av död tallved. De äldsta tallarna i området ska inte väljas. Åtgärden kan utföras genom att grupper om 5-10 tallar dödas/fälls/skadas (gärna kombinerat) i närheten av varandra vid tre tillfällen och i femårsintervall. Bedömningen är att en omfattning om cirka 30-60 tallar åtgärdas under en 15-årsperiod, därefter utvärderas insatsen.

Skötselområde 3, Näringsrik granskog

Areal: 6,4 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: Näringsrik granskog, naturtypskod 9050 – 6,4 hektar

Målnaturtyp: 9050 – 6,4 hektar

Beskrivning

Området består av en serie sänkor som sluttar ner mot Yxningen i nordost. Skogen domineras av gran med bitvis rikligt inslag av grov asp men här finns också gamla tallar, björkar och al. Det finns relativt gott om död ved i olika nedbrytningsstadier. På lodytor i kanterna på sänkorna finns en rik kryptogamflora. Här finns arter som ullticka, kandelabersvamp och gammelgranslav. Naturtypen i skötselområdet förefaller vara lämplig för en rad rödlistade svampar som är knutna till gran på örtrik mark.

Område 3 A består av en nordsluttning där det växer stora granar och enorma, grovsprickiga aspar tillsammans med yngre björk, tall och mot sjön al. Här finns bland annat ullticka på död ved och i den nedre halvan som är lite friskare finns inslag av örter som blåsippa och sårläka.

Längre söderut, i område 3 B, finns ytterligare sänkor. Här finns en västvärd brant med metergrova granar, grova aspar, björk och hassel. Det finns gott om död ved, främst gran i olika nedbrytningsstadier. På klippväggen i den norra delen av området klättrar det murgröna.

I område 3 C finns ytterligare en sänka. Trädsiktet varierar med klibbal i ett fuktstråk, äldre gran och grova aspar. Det finns gott om död ved i form av lågor i olika nedbrytningsgrad.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

I skötselområdet bevaras och utvecklas skogen med de naturvärden som hör till naturtypen. Trädsiktet ska vara olikåldrigt med ett stort inslag av gamla träd. Död ved i olika nedbrytningsstadier förekommer i riklig mängd. Det finns solbelysta träd, både levande och döda, stående i naturligt öppnare miljöer som till exempel bryn mot sjön eller hållmarker. Områdets hydrologi ska vara naturlig. Omvälvande störningar i form av till exempel insektsangrepp eller brand, kan leda till att hela eller delar av skogen under perioder har en annan karaktär. Detta är en del av skogens utveckling.

Rödlistade arter beroende av gamla träd och död ved, samt typiska arter för naturtypen ska kunna fortleva långsiktigt i området.

Åtgärder för att nå bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- 3A, 3B och 3C: Enstaka gammal och grov asp kan friställas från yngre barrträd som växer in i kronan. Inga träd med naturvärde dödas.
- 3B och 3C: Enstaka grova och vidgreniga tallar, främst mot sjön, kan frihuggas från uppväxande barrträd som saknar naturvärde.
- Område 3 B: Enstaka träd som saknar naturvärde kan avdödas för att gynna murgrönan.
- Åtgärder utvärderas efter cirka 15-20 år för att bedöma om en engångsåtgärd varit tillräcklig eller om upprepning behövs.

Bild 3. Sydväst om Tåtarudden (3b) har skogen stått orörd under lång tid.

Skötselområde 4, Brantädelövsök

Areal: 0,2 hektar

Naturtyp enligt Natura 2000: 9180 – 0,2 hektar

Målnaturtyp: 9180 – 0,2 hektar

Beskrivning

Området består av en blockig sydvästsluttning där en liten bäck sipprar ner mot Yxningen. Här finns senvuxen lind, ek, tall och al. Det finns också hassel där man bland annat finner skriftlav. På block och lodytor finns en rik mossflora. Exempelvis växer här den ovanliga arten filthättemossa.

Ett dike från åkermarken öster om reservatet löper in i skötselområdet från Hudalskärret och söderut. Diket är grävt fram till reservatsgränsen och en bit in i skötselområdet. Därefter rinner vattnet ut över hållarna och ner genom lövsöken. I nuläget finns i diket inget hindrande för avrinningen av vattnet från åkern. För eventuellt behov av åtgärder i framtiden kan diket underhållas enligt reservatsbeslutet. Det sker isåfall enligt de regler och den lagstiftning som i övrigt gäller för avvattning av åkermarken.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Områdets höga luftfuktighet och mångformighet bevaras och utvecklas genom naturlig dynamik, vilket kan innebära variation i trädslagsammansättningen. Hydrologin ska vara naturlig.

Åtgärder för att nå bevarandemål och gynnsamt tillstånd

- Fri utveckling

Skötselområde 5, Strand av sjön Yxningen

Areal: 1,5 hektar

Beskrivning

Stränderna vid Yxningen är ofta branta och reser sig på många ställen lodrätt ur vattnet, till exempel vid Falkbergen. Yxningen är ett bra exempel på en näringsfattig sjö med ett mycket klart och kallt vatten. Siktdjupet har uppmätts till cirka sju meter. Stränderna i naturreservatet domineras av klippstränder med inslag av block. Mindre avsnitt med grundare sandstrand och vassvegetation finns exempelvis i Edhagsviken. Övriga stränder är inte fullt ut undersökta.

Bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Sjön har en god vattenkvalitet, en naturlig flora och fauna och bevaras fri från främmande arter.

Åtgärder för att nå bevarandemål och gynnsamt tillstånd

Inga åtgärder.

Skötselområde 6, Anordningar för friluftslivet

Beskrivning

I nuläget planeras inga särskilda anordningar för friluftslivet. Områdets terräng med djupa klyftor och tvära branter gör ett besök krävande. Närliggande Fallingebergs naturreservat med östgötaleden rekommenderas.

Mål

Det finns parkeringsmöjlighet i anslutning till Fallingebergs naturreservat med information om naturvärden och vilka föreskrifter som gäller.

Åtgärder

Anläggande av engångskaraktär

- En parkeringsplats iordningställs i samråd med markägaren. Den är gemensam med det närliggande Fallingebergs naturreservat.
- Produktion av informationsskylt.

Löpande skötsel:

- Underhåll av informationsskylt och parkering.

Sammanfattning och prioritering av planerade skötselåtgärder

Tabell 4. Underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i Falkbergens naturreservat som regionalt i länet. De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att förvaltaren måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Prioritet är indelat i 1-3, utifrån hur viktigt det är att genomföra för att nå bevarandemålen.

Skötselåtgärd	Skötselområde	När	Prioritet
Friställning av enstaka gamla och vidgreniga tallar	1, 2 och 3	2019-2024	1
Gränsmarkering		2019	1
Information om området	6	2019-2020	1
Friställning av asp	3	2019-2024 och ev vid behov efter 15-20 år	1
Friställning av ljusgynnade lövträd	2	2019-2024 och ev vid behov efter 15-20 år	1
Skapande av tallved	2	2019-2029	3
Avdödning av barrträd för att gynna murgröna	3B	2019-2029 och ev vid behov efter 15-20 år	2
Eventuell inventering av limniska värden i strandzonen samt strandanknuten flora.	5	2019-2029	3
Grusning av en mindre parkeringsplats för 3-4 bilar.	6	2019-2021	1
Vägbom sätts upp efter parkeringsplatsen.		2019-2021	1

Jakt

Jakt är tillåten inom hela reservatet. Vid jakt får jakthund användas. Fyrhjuling eller annat liknande mindre fordon får användas med stor försiktighet vid uttransport av fäلت vilt. Markskador på grund av körning ska undvikas.

Utmärkning av reservatets gräns

Utmärkning av reservatsgränsen ska utföras av naturvårdsförvaltaren enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Tillsyn

För närvarande bedöms ingen speciell tillsynsman behövas inom reservatet. Länsstyrelsen är ansvarig för tillsyn av reservatet.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skyddade områden är nödvändigt för att effektivisera och förbättra naturvårdsarbetet i skyddade områden. Uppföljning i skyddade områden ska alltid vara kopplad till syftet med det skyddade området. Uppföljningen ska ligga till grund för revidering av skötselplanen.

Inventeringar

Inga särskilda inventeringar planeras i dagsläget inom reservatet. Fortsatt inventering av limniska värden knutna till strand och grunda bottnar rekommenderas dock. Floran i strandlinjen bör då också undersökas.

Uppföljning

Uppföljning av bevarandemål

Uppföljningen ska ske enligt en för reservatet beslutad uppföljningsplan som anger målindikatorer, tröskelvärden och metodik kopplade till bevarandemålen för olika naturtyper i denna skötselplan. Precisering ska ske i databasen Skötsel-DOS. Uppföljningsplanen ska hållas uppdaterad av Länsstyrelsen. Uppföljningsplanen ska ha sin utgångspunkt i den regionala uppföljningsplanen för Östergötland.

Dokumentation av skötselåtgärder

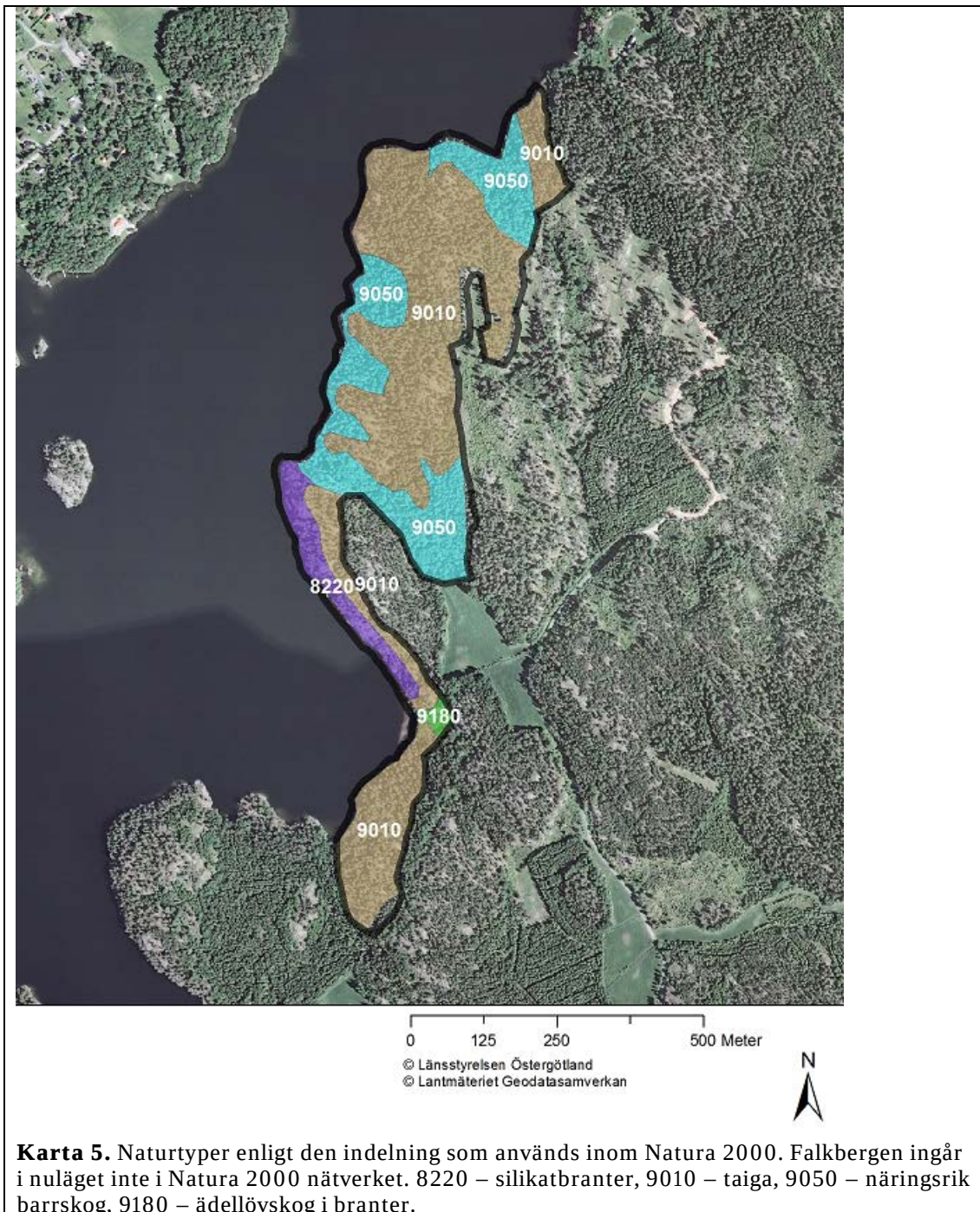
Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras skriftligt och med fotografi före och efter genomförande. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden. Strukturella beståndsförändringar efter storskaliga störningar ska alltid följas upp.

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla i planen redovisade åtgärder bekostas av offentliga medel. Även andra finansiärer, exempelvis fonder eller stiftelser, kan bli aktuella. Dessa medel ska i så fall administreras av Länsstyrelsen.

Kartor

Hur man överklagar

Länsstyrelsens beslut kan överklagas hos regeringen, Miljödepartementet. Överklagandet ska dock skickas till Länsstyrelsen. Överklagandet skickas med vanlig post till **Länsstyrelsen Östergötland, 581 86 Linköping** eller med e-post till **ostergotland@lansstyrelsen.se**.

Överklagandet ska ha kommit in till länsstyrelsen **inom tre veckor från den dag du fick del av beslutet**. Om överklagandet har kommit i rätt tid överlämnar Länsstyrelsen överklagandet och handlingarna i ärendet till regeringen, Miljödepartementet.

I överklagandet ska du ange vilket beslut som överklagas och hur du vill att beslutet ska ändras. Ange även namn, adress, telefonnummer och eventuell e-postadress.

Om du behöver fler upplysningar kan du vända dig till Länsstyrelsen.

Formulär 115 (2016)

